

Time: 2 Hours

Total Marks: 60

Note:

1. Please check whether you have got the right question paper.
2. All the questions are compulsory.
3. Figures to the right indicate full marks

Q. 1. Answer the following in not more than two sentences (Any Six) (12Marks)

- a) What is 'Absolute Liability' in case of environmental accidents?
- b) Define 'Trade Effluent' under the Water Act.
- c) How is 'Board' defined under the Air Act?
- d) What is the Extent of the Environment Protection Act?
- e) To whom are the Bio-Medical Waste Rules applicable?
- f) Name the four kinds of forest under the Indian Forest Act.
- g) What is an 'Educational Institution' as per the Noise Pollution Rules?
- h) Define 'Unsecured Trophy' as defined under the Wildlife Protection Act.
- i) What is climate change?
- j) Define Sustainable Development.

Q.2. Write Short Notes on the following (Any 2) (12Marks)

- a) Eco friendly labelling scheme
- b) Power to give direction u/s 18 of the Water Act
- c) Grant of Authorization under the Hazardous Waste Rules
- d) Ratlam Municipal Case

Q3. Answer Any Two of the following: (12Marks)

- a) During Navratri festival, one group was playing loud music on the public road and arranged Dandiya dance until midnight. Objections were taken by surrounding residents but the organization refused to stop the program.
 - i. What are the restrictions on the use of loudspeakers, public address systems, and sound-producing instruments according to Noise Pollution Rules?
 - ii. To whom should complaints be directed regarding the issue?
- b) A group of hunters entered into a sanctuary with a hope to enter illegally and succeed in trapping a few wild animals for earning gain on sale of hunted animals. They were carrying sharp weapons, match-boxes, kerosene, etc.

With respect to the Wild Life Protection Act, answer the following:

i) Define 'Hunting'. What are the rules for authorized entry in sanctuary?

ii) What action will be taken on the said group for carrying sharp weapons, match-boxes, kerosene?

c) Vijaynagar has been officially substantiated as a virtual gas chamber. Respiratory morbidity in the area is higher than what is seen in any other region in Mumbai. Residents from the area had complained of a range of ailments. A clinical checkup that was conducted revealed that 12.7% of the population has productive cough and 11.8% reported sudden uncontrolled attacks or exertion breathlessness. Regular burning of garbage and the dangerous smoke emerging has affected residents, as the wind carries the foul smoke in all directions.

(i) Is there any remedy available under Cr.P.C. to redress the grievances of the residents?

(ii) Under the Air Act, explain 'Offences by Company'.

d) Mukund complained to the Central Government against a Hazardous industry alleging pollution of the environment

(i) Under the Environment Protection Act, how can the industry justify 'Handling'?

(ii) What directions can be given to the polluting industry?

Q.4) Answer any two of the following:

(24 Marks)

1. What are the powers given to the Central Government under Environment (Protection) Act, 1986 for protecting the environment?
2. Discuss fully the procedure followed in collection of samples, its analysis and submission of analysis reports under the water act.
3. What are the different types of remedies available under the general laws and civil laws for the protection of the environment?
4. Explain the provisions for regulating Hunting of Wild Animals under the Wildlife Protection Act.

वेळ: २ तास

एकूण गुण: ६०

टीप:

१. कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.
२. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
३. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात

प्र.१: एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ६): -

(१२ गुण)

- अ) पर्यावरणीय अपघातांच्या बाबतीत 'संपूर्ण दायित्व' म्हणजे काय?
- बी) जल कायद्यांतर्गत 'ट्रेड एफ्लुएंट'ची व्याख्या लिहा.
- सी) वायू कायद्यांतर्गत 'बोर्ड' ची व्याख्या कशी केली आहे?
- डी) पर्यावरण संरक्षण कायद्याची व्याप्ती काय आहे?
- ई) जैव-वैद्यकीय कचरा नियम कोणासाठी लागू आहेत?
- एफ) भारतीय वन कायद्यांतर्गत चार प्रकारच्या वनांची नावे सांगा.
- जी) ध्वनी प्रदूषण नियमानुसार 'शैक्षणिक संस्था' म्हणजे काय?
- एच) वन्यजीव संरक्षण कायद्यांतर्गत परिभाषित केल्याप्रमाणे 'असुरक्षित ट्रॉफी' काय आहे?
- आय) हवामान बदल म्हणजे काय?
- जे) शाश्वत विकासाची व्याख्या लिहा.

प्र.२. खालील प्रश्नांवर वर लहान टिपा लिहा (कोणतेही २): -

(१२ गुण)

- अ) इको फ्रेंडली लेबलिंग योजना
- ब) जल अधिनियमाच्या कलम १८ अन्वये निर्देश देण्याचा अधिकार
- क) घातक कचरा नियमांतर्गत अधिकृतता प्रदान करणे
- ड) रतलाम नगरपालिका प्रकरण

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या: -

(१२ गुण)

- अ) नवरात्रोत्सवादरम्यान एक संस्था सार्वजनिक रस्त्यावर मोठ्या आवाजात संगीत वाजवत होती आणि मध्यरात्रीपर्यंत दांडिया नृत्याची व्यवस्था केली होती. आजूबाजूच्या रहिवाशांकडून आक्षेप घेण्यात आला मात्र संस्थेने कार्यक्रम थांबवण्यास नकार दिला.
 - i. ध्वनी प्रदूषण नियमानुसार लाऊडस्पीकर, पब्लिक अँड्रेस सिस्टीम आणि ध्वनी निर्माण करणारी यंत्रे यांच्या वापरावर कोणते निर्बंध आहेत?
 - ii. या समस्येबाबत तक्रारी कोणाकडे पाठवल्या पाहिजेत?

ब) शिकार्यांचा एक गट बेकायदेशीरपणे प्रवेश करण्याच्या हेतूने आणि काही वन्य प्राण्यांना पकडण्यात यश मिळावे व शिकार केलेल्या प्राण्यांच्या विक्रीतून फायदा मिळवण्यासाठी अभयारण्यात घुसला. त्यांच्याकडे धारदार शस्त्रे, माचिस, रॉकेल आदी साहित्य होते.

वन्यजीव संरक्षण कायद्याच्या संदर्भात, खालील उत्तरे द्या:

- 'शिकार' ची व्याख्या लिहा. अभयारण्यात अधिकृत प्रवेशासाठी काय नियम आहेत?
- धारदार शस्त्रे, माचिस, रॉकेल बाळगल्याबद्दल या गटावर काय कारवाई केली जाईल?

क) विजयनगरची अधिकृतपणे जवळजवळ गॅस चेंबर म्हणून पुष्टी करण्यात आली आहे. मुंबईतील इतर कोणत्याही भागापेक्षा या भागात श्वसनाचे आजार जास्त आहेत. परिसरातील नागरिकांनी विविध आजारांच्या तक्रारी केल्या होत्या. आयोजित केलेल्या क्लिनिकल तपासणीत असे दिसून आले की १२.७ % लोकसंख्येला उत्पादक खोकला आहे आणि ११.८% लोकांना अचानक अनियंत्रित दमछाक किंवा श्वासोच्छवासाचा त्रास झाला आहे. कचरा नियमित जाळणे आणि निघणारा धोकादायक धूर याचा रहिवाशांना त्रास होत आहे, कारण वाऱ्याने सर्व दिशांनी धुराचे लोट वाहून नेले आहेत.

- रहिवाशांच्या तक्रारींचे निवारण करण्यासाठी Cr.P.C. अंतर्गत काही उपाय उपलब्ध आहेत का?
- वायू कायदांतर्गत, 'कंपनीचे गुन्हे' स्पष्ट करा.

ड) पर्यावरणाचे प्रदूषण होत असल्याचा आरोप करणाऱ्या घातक उद्योगाविरुद्ध मुकुंदने केंद्र सरकारकडे तक्रार केली.

- पर्यावरण संरक्षण कायदांतर्गत, उद्योग 'हँडलिंग' ला कसा न्याय देऊ शकतात?
- प्रदूषण करणाऱ्या उद्योगाला कोणते निर्देश दिले जाऊ शकतात?

प्र. ४.) खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या: -

(२४ गुण)

- पर्यावरण संरक्षणासाठी पर्यावरण (संरक्षण) कायदा, १९८६ अंतर्गत केंद्र सरकारला कोणते अधिकार दिले आहेत?
- पाणी कायदांतर्गत नमुने गोळा करणे, त्याचे विश्लेषण करणे आणि विश्लेषण अहवाल सादर करणे यासाठी अवलंबलेल्या प्रक्रियेची संपूर्ण चर्चा करा.
- पर्यावरणाच्या संरक्षणासाठी सामान्य कायदे आणि नागरी कायदांतर्गत कोणते विविध प्रकारचे उपाय उपलब्ध आहेत?
- वन्यजीव संरक्षण कायदांतर्गत वन्य प्राण्यांच्या शिकारीचे नियमन करण्यासाठीच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
